

EDEBİYAT TARİHİNDE UNUTULMUŞ BİR ŞAİR: CELİS

Prof. Dr. Ali İhsan KOLCU *

ÖZ: Şair Celis edebiyat tarihimizde unutulmuş isimlerden biridir. Baha Tevfik'in himayesi ve yüreklendirmesiyle şiirlerini *Musavver Eşref*, *Yirminci Asırda Zekâ*, *Musavver Hâle*, *Teşvik*, *Tenkîd* gibi mecmualarda yayımlamıştır. Celis'in tek şiir kitabı *Ric'at ve Teslim* adını taşır. 1328'de yayımlanmıştır. Kitabın adını taşıyan tek manzumenin oluşmuştur. Celis'in asıl adı Rahmi'dir. Sağlığının bozulması yüzünden erken emekli edilmiş bir askerdir. Celis, takma adını kendisine Baha Tevfik vermiştir. Celis şiirlerinde dönemin sanat anlayışından farklı olarak yeni bir üslubu denemiştir. Tevfik Fikret tarafından övülmüştür. Fakat erken ölümü sanatını geliştirmeye fırsat vermemiştir. Elimizdeki şiirlere bakarak Celis'in orta seviyede bir sanatçı olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada şairin *Ric'at ve Teslim* başta olmak üzere bütün şiirleri bir araya getirilerek değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Celis, Baha Tevfik, şiir, edebiyat tarihi, *Ric'at ve Teslim*

A Forgotten Poet in the History of Literature: Celis

ABSTRACT: Poet Celis is one of the forgotten names of our history of literature. With the patronage and encouragement of Baha Tevfik, he published his poems in journals such as *Musavver Eşref*, *Yirminci Asırda Zekâ*, *Musavver Hâle*, *Teşvik*, and *Tenkîd*. He had only one poetry book called as *Ric'at ve Teslim* (1912). The book is consisted of only one poem that named after it. Celis's original name is Rahmi. He was an early retired soldier because of health problems. Baha Tevfik gave the name of Celis to him. Celis tried a new genre that was different from the comprehension of art in that period. He was praised by Tevfik Fikret, but his early death prevented him to improve his literary career. When we analyse his

---

* Giresun Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
akolcu@gmail.com

Gönderim Tarihi: 30.01.2018 Kabul Tarihi: 17.10.2018

poems, we can conclude that Celis is an ordinary poet. In this study, all his poems, particularly *Ric'at ve Teslim*, are gathered and analysed.

Keywords: Celis, Baha Tevfik, poem, literary history, *Ric'at ve Teslim*

Giriş

Edebiyat tarihimizde kimi tesadüfler ya da buluşmalar umulmadık sonuçlar vermektedir. Edebiyat tarihlerine giremeyen, belli başlı biyografi kitaplarında kendine yer bulamayan ya da çeşitli sebeplerden ötürü adı unutulmuş şahsiyetler, talihin sunduğu fırsatlarla yine de var olmaya devam etmektedirler. Bu şairlerden biri de Celis'tir. Edebiyat dünyası bu şairi Baha Tevfik'in *Felsefe-i Edebiyat ve Şair Celis* adlı küçük bir monografi denemesiyle tanıdı. Dönemin basın dünyasıyla bütün ilişkilerini esasen Baha Tevfik'le kuran şair Celis hakkında malumatı yine bu felsefeci kalem sayesinde ediniriz. Buna göre Celis'in asıl adı Rahmi'dir. Aslen Giresunludur. Fakat İstanbul'da büyümüştür. Askerî okulları sırasıyla bitirip subay çıkmıştır. Celis kıt'a görevi olarak Rumeli'nin çeşitli yerlerinde bulunmuş, askerlikte yüzbaşılığa kadar yükselmiştir. 1326 (1910)'da Arnavutluk'taki bir çatışmada yaralanmış ve sağlığı bozulduğundan askerlik hizmetinden emekli edilmiştir. Şair daha sonra yakalandığı verem hastalığından iyileşemeyerek 1329 (1913) sonbaharında vefat etmiştir.

Baha Tevfik şair Celis'in doğum tarihini bilmediğini ve 1910 yılını esas alarak otuz beş-kırk yaşlarında olabileceğini söyler. (Baha Tevfik (1330: 15) Buna göre şairin 1870-1875 yılları arasında doğmuş olabileceğini varsayabiliriz.

Yine Baha Tevfik'in eserinde, şairin hiç evlenmediği, Mısır'da, eşiyle birlikte yaşayan ve on sekiz senedir görmediği bir kız kardeşinin olduğu ve başka akrabasının bulunmadığı kayıtlıdır. Düzenli bir hayatı olmayan şairin Sirkeci'deki apartmanlardan birinde pansiyoner olarak mücerret hayat yaşadığını biz yine aynı kaynaktan öğreniriz. Baha Tevfik veremin pençesinde giderek eriyen şairin, Sirkeci'nin kahvelerinde pis dumanlar arasında oturduğunu da kaydeder.

Baha Tevfik söz konusu kitabında Celis'in Mekteb-i Harbiye'den mezun olmasına karşın ne ilim ve fende ne de yabancı dil bilme konusunda bir çabasının olmadığını söyler. Baha Tevfik devamla Celis'in Türkçe'yi iyi bildiğini yaratılış olarak gayet inatçı ve itirazcı olduğu bilgisini verir. Celis'in yabancı dil ile olan münâ-

sebetinin, Maurice Maeterlink'in "Vasiyet" şiirini dilimize aktarması ile sınırlı kaldığını belirtelim (*Yirminci Asırda Zekâ*, 1. Sene, nr. 1, 5 Mart 1328/ 18 Mart 1912, s. 8).

Şair Celis'in edebiyat dünyasına girişi yine Baha Tevfik sayesinde olmuştur. Yine onun sayesinde *Musavver Hâle* dergisi muavin-i tahriri vazifesini yürütmüştür.

Yazar onunla ilk karşılaşmasını ve aralarında geçen konuşmayı şöyle nakleder:

Bir gün Eşref gazetesi idarehanesinde oturuyordum. O zaman bu gazetenin müdürü idim. Kapıdan içeriye bir asker girdi. Kendisinin muhibb-ı matbuat olduğunu söyledi ve biraz edebiyattan bahsettikten sonra kendisinin de şiirbazlığından ve hatta cebinde hazır bir şiiri bulunduğundan dem vurdu. Bu şiiri göstermekliğini ricâ ettim. Verdi. Ben her gün elli tanesini gördüğüm heves-kârlardan birinin karşısında bulunduğumu zannediyordum.

Muhatabımın verdiği şiiri okuduğum zaman hayrette kaldım, bu cidden yeni, yepyeni bir şey idi. İçinde felsefî fikirler bulunan bu şiiri tekrar okudum. Ne vezin, ne kafiye, ne düşünüş eskiden gördüklerime benzemiyordu. Bunun Eşref'e dercini arzu ettim. O, dedi ki:

-Ben de bunu arzu ediyordum, lakin kendi imzama değil... Bir nâm-i müsteâr bulsak?..

Benim sevdiğim bir kelime vardır ki o da Celis'tir hatta bu imza ile vilâyet gazetelerinden birine birkaç makale yazdım. Hâl-i hâzırda terk ettiğim bu ismi Rahmi Bey'e vermeyi düşündüm. Meseleyi kendisine söylediğim zaman pek memnun oldu:

-Celis mi?... pek yeni bir isim, teşekkür ederim: dedi. Ve ertesi günü çıkan Eşref bu imza ile edebiyat-ı Osmaniye'de bir hadise teşkil edecek kadar yeni bir şiirle neşrolunmuş idi. İşte şair Celis'in âlem-i edebiyata duhûlü bu suretledir. (Baha Tevfik 1915: 15)

Böylece Celis'in ilk şiirinin *Musavver Eşref* dergisinde yayımlandığını öğreniyoruz. Bu manzumenin tamamı şöyledir:

BİR ŞEY

-Baha Tevfik Bey'e-

1

Rüfekadan biri geldi. Dedi: şaştım şimdi

İki zat baş başa vermiş de konuşmakta idi

Galiba ismi açık söylenemeyecek "Şey"dir.

Dinle bak! Dinle fakat "Şey" ne? Düşün de kestir!

2

-O "Şey" in belki halkından biri ta'mimi maksüddür

-Demek sence o "Şey" kısmen adım, kısmen de mevcuddür

-Hayır, kısmen tekniîl eylemiş, kısmen henüz nâkıs

-Kabul etmem! O sûrîdir beşer, bir cevher-i hâlis

-Olur ha müsta'id ha! Sen çocuksun, git oyun oyna!

-Mefâilün mefâilün, mefâilün puan mâynâ (!)

3

Bu bir mu'adele mi? Yoksa bir muamma mı?

Terânesiyle beraber tefekküre daldım ...

O "Şey" o "Şey" odur! Sebepse mühim:

Koy gabileri bir baskı altına almak

Ki başka türlü fırıldak çevirmek emr-i muhâl-

4

Dince ilmi zekâsından azca arkadaşım

Bi'l-intikâl gülüverdi. Ve şöyle yaslanarak

Bakışlarıyla epey hoş netâyic-i istihsâl

Edildi ya! Demek isterdi. Vâkıa doğru

5

Fakat melek gözüüp gizli gizli her haddi

Tecavüz eyleyerek, her yemini, her ahdi

İçin için bozarak her tarafta, her türlü...

Misâl-i irâesi mümkün değil ki, âh! bırak

Bırak şu acz-i beşerden doğan âdî parlak

Çocukları. Bana onlar cerihalar açtı.

(Musavver Eşref, 1. Sene, nr. 17-43, 24 KE 1325/6 Ocak 1910, s. 4)

Edebiyat dünyasına bu şiirle adımını atan Celis, daha çok Baha Tevfik'in başyazar, mesul müdür ya da yazı heyetinde bulunduğu *Musavver Eşref*, *Musavver Hâle*, *Teşvik*, *Tenkîd*, *Yirminci Asırda Zekâ* gibi mecmualarda şiir ve yazı neşretmiştir. Baha Tevfik onun hakkında "Son manzumesi yine tarafımdan neşrolunan *Zekâ*'ya derç edildi. Hâsılı şair Celis elimde doğmuş ve elimde ölmüş gibidir." (Baha Tevfik 1915: 17) der. Yani Celis'in, Baha Tevfik'in manevi koruması altında olduğu açıktır.

Celis'in Baha Tevfik'ten başka münasebette olduğu şairlerden biri belki en önemlisi Tevfik Fikret'tir. Baha Tevfik onun Tevfik Fikret'le görüşüğünü ve *Rûbab-ı Şikeste* şairinin övgüsüne mazhar olduğunu kaydeder:

Pek gençliğinde yazmış olduğu bazı eserlerini bir gün Tevfik Fikret Bey'e takdim etmiş ve ondan meali muhtasaran atîde münderic bulunan cevapnâmeyi almıştır.

Tevfik Fikret Bey Celis'e yazıyor ki: "Eserlerinizde istikbâle hâkim olacak yeni tarz san'atın tohumlarını görüyorum. Sevmek eser-i itiyattır, siz o kadar itiyadımızdan hariç yeniliklerle mâl-â-mâlsiniz ki âsârınızı şu zamanda cidden sevdiğini iddia edecek bir kimse zuhûr edeceğini zannetmiyorum. Fakat emin olunuz ki istikbâl sizindir."

Zavallı Celis bir hârîka-i kehâneti hâiz olan bu mektubu mekteb- i edebî en kıymetli bir diploması addederek saklardı (Baha Tevfik (1915: 18).

Şiirlerinden başka Celis'in *Yirminci Asırda Zekâ* mecmuasında (1. Sene, nr. 1, 5 Mart 1328/ 18 Mart 1912, s. 10) "Lisan-İmla" adlı bir de makalesi vardır.

Celis'in Şiiri

Yaşadığı dönemin edebiyata egemen şiir anlayışından farklı olarak yeni bir şiir anlayışının peşinde olduğu anlaşılan Celis'in, şairliği üzerine Baha Tevfik yukarıda sözü edilen monografide bir takım sonuçlara ulaşmıştır. Dönemi için kimi tespitler yerinde ise de bugünden bakıldığında Celis'i ve şiirlerini edebiyat tarihinde hak ettiği yere oturtmanın daha uygun ve mümkün olacağı kanaatini taşıyoruz. Öncelikle şunu söylemek gerekirse Celis'in manzumelerine bakıldığında şairin şiirimizde o güne kadar olmayan bir üslup geliştirmek istediği görülecektir. Şairlik yeteneğinin Baha Tevfik'in abarttığı kadar ileride olduğunu düşünmüyoruz. Ama onun şiirlerinin dönemin edebiyat dünyasında tedavülde olan şiirlerden farklı olduğunu söyleyebiliriz.

Celis'i dönemin şiirlerinden ayıran özelliği tasannusuz, mübalağasız, şairaneliğin yardımına muhtaç olmadan sağlam dize yapısıyla basit ve vurucu sözler söylemektir.

Celis'in eldeki manzumelerine bakarak, Namık Kemâl'den sonra Türk şiirinde iki farklı ve yeni üslup geliştiren Abdülhak Hamid ile Tevfik Fikret arasında kendisine bir yer bulmaya çalıştığı görülür. Ondaki içerik ve söyleyiş biçimi Hâmid-Fikret sentezinde kendisini bulur. İçerik olarak daha çok Fikret'in şiirlerini andıran konular olsa da üslup bakımından Hâmid'de dağınıklığın varlığı gözlemlenir. Yine Baha Tevfik'in tespitiyle söylersek; "Fihakika Celis'in san'atı tamamıyla kendisine mahsustur. Onun şiirlerinde hiçbir kelime oyuncağı, üslup güzelliği yoktur. Şiir onun lisanında değil, ruhundadır." (Baha Tevfik, (1915: 18) Sözleri söz

konusu iki şairin etkisi dışına kalarak kendine mahsus bir yol bulmaya çalışan bir şairin gayretleri görülür.

Şairin 1328 (1912) yılında yayımladığı *Ric'at ve Teslim* (Celis: 1328) şiir kitabı aynı adı taşıyan tek manzumeden oluşur. Bu şiirde kelime ve anlam (lafz ve ma'nâ) uyumunu gözeten, söz ile taşıdığı anlamın mütekabiliyetini öngören geleneksel şiir söyleminin aksine, daha kapalı ve gizleri şairin karihasında kalmış ve ancak o anlam dünyasına girebilenlere kendini açan bir üst dil kullanılır. Bu bağlamda Celis'in bu kitaptaki şiirleri –kıymeti tartışılrsa da- yenidir.

*Zira yaşamak çaresini çok aradıkça
Rûhun ebedi olduğunu senden işittim
Elbette bu doğru ve bu dosdoğru olunca:
Ölmek dahi bir başka çeşit ric'at ve teslim!..*

Manzumesini *ric'at ve teslim* kavramları üzerine kuran Celis, daha çok askerlik literatüründe bir karşılığı ve anlamı olan bu iki kavramı daha geniş bir perspektiften işlemeye çalışır. Öyle ki dönemin okuru, alışık olmadığı bir şiir türüyle karşılaşır ve ondan zevk almaz. Çünkü ifade eksikliği Celis'in şiirinin temel özelliklerindedir. Söz konusu eksikliği sıradan okur gideremeyeceği gibi hayatını şiire adanmış kalemler de gideremez. Zira şair kendine ait bir üst dil kurmayı denemiştir. Edebiyatımızda Edip Cansever ve Ferit Edgü'de göreceğimiz bu üst dil arayışının ibtidai örneği Celis'tir. Bir farkla ki Celis'in manzumelerini dolduracak ya da bir başka ifade ile "eksiltile" anlamlarını tamamlayacak bir okur zümresi kendi zamanında yoktu. Bu bağlamda Celis, kendi döneminde neredeyse hiçbir yankı bırakmadan unutuldu. Baha Tevfik'in kadirşinaslığı olmasaydı belki de günümüzde onu hatırlatacak bir vesile bulunamayacak ve tümünden unutulacaktı.

Baha Tevfik şairin bu tarafını iyi görmüş olmasına rağmen, onun zamana direnerek muvaffak olabileceğinden emin olmadığını söyleyerek tereddütlerini paylaşır:

Acaba daha uzun müddet yaşasaydı muvaffak olacak mıydı? Mesleğini herkese sevdirebilecek ve meşhûr bir şâir olarak telakki edilecek miydi?.. Ben bu hususta da şüpheliyim. Çünkü onda gayet büyük bir kusur vardı. Kendi mevzuunu kendisi bildiği için ekseriya nakıs olarak ifâde ettiği bu mevzuun noksanını göremezdi. Yazdığı şeyler ancak mevzua vâkıf kimse-ler tarafından anlaşılabilir bir halde olurdu. (Baha Tevfik 1915: 72)

Celis'i "duyguyu dile çevirmek" hususunda yetersizliğini Baha Tevfik, şairin işlediği "mevzu" üzerinden olduğunu vurgular. Yani manzumesi ancak "şairde kalanlarla" tamamlanabilecek eksiltili bir yapı olarak vücut bulmuştur. Oysa okur bu serüveni bilemez. Bu yüzden şairin özel tarihini, iç dünyasını bilemeyen okuyucu bu şiire nüfuz edemez.

Celis şiirlerine felsefeyi daha doğrusu tefekkürü serpiştirmeye dikkat eden bir şairdir. Fakat bunu düzenli ve sistematik biçimde değil Hamid'in şiirlerinde olduğu gibi dağınık biçimde yapar. Celis'in söyleminde şaşırtıcılık ve hüküm cümlesi (dizesi) vardır:

*At ric'ati! Bozgunluğu koy! Farkı: teceddüd!
Teslimi çizip ölmeyi yaz! Kârı tebbüd!
Ancak karışıklık, ya hezimet mi ric'at,
Toplanmak için; toplanarak hasma be-tekrar
İcrâ-yı taarruz için oldukça muvakkat-
Ric'at sayılır! Böylesi takdire sezâ-vâr!*

dizelerinde görüleceği gibi her dizeden sonra gelen dizeye anlam bakımından bağlanmak için bir başka dizeye ihtiyaç vardır. Tasvirî anlatımdan vazgeçip "eksiltili" bir üslubu tercih eden ve bunun okurda karşılığı olmadığını bilmesine karşın üslubunda ısrar eden Celis'in bir geleceği olamazdı. Şiirde dil matematiğine benzeyen ve sadece sonuç ve hükümlerle konuşan bir şiir tarzı farklı bir zevkle yetişmiş okur karşısında hüsn-i kabul göremezdi.

Teselli şiirinde şair, sanatın bağlı bulunduğu köhnemiş his ve fikirlerin bağlarından kurtulmak istediğini söyler. Bu da bize Hâmid'in *Nâ-Kâfi* manzumesini hatırlatır:

*Bütün fikirlere bilcümle hislere rağmen
Bugün yine pek esaslı ve lazım addedilen
Bir eski felsefeyi kırmak atmak istiyorum
Epeyce kahrını çektim! Epeyce ma'zûrum!...*

Bu tür kapalı şiirlerin yanında şairin tefekkür ile lirizmi yani duygu ile düşünceyi birleştirdiği *Maharet Eğlenebilmek* gibi şiirleri de vardır. Manzumenin bu haliyle *Rübâb-ı Şikeste*'deki şiirlerin yanına koyulması hâlinde yerini yadırgamayacağını söylenebilir:

MAHARET EĞLENEBİLMEK

1

*Dudak büküşleri: Takbil! E, hem dişleri takdis
Fakirdaşlara: Âgûş! Fısıldayışlara: hacle
Mahâret, eğlenebilmek! Kaçırma fırsatı dinle*

*Bugünkü neş'e senindir. Yarınki herkese munis
Hayatı sen hadi dursun henüz ufak pek ufaksın
Hakikati sana anlattığım zaman şaşacaksın
2
Çocukluğun nesi varsa, nasıl murad ediyorsan
Hemen yap ince düşünme! Umumi hoşlanıyorsan!
Sebepsiz ağlayarak günleri bile ağlat
Apansızın gülererek ağlayanları bile güldür!
Mahâret eğlenebilmek kusuru safsata tâmât
Biraz hased, azıcık sâr, biraz gurur ve mübâhât
Bütün emellerin üstünde bir sahâbe-i heyhat!
Hayatı sen, hadi dursun henüz ufak pek ufaksın
Gürültüye kulak astıkça hikmeten avanaksın
Hakikati sana anlattığım zaman şaşacaksın.*

(Musavver Eşref, 1. Sene, nr. 15-41, 1 KE 1325/ 14 Aralık 1909, s. 3)

Celis'in düzensiz ve uyumsuz tefekkür kırıntıları kimi zaman beklenmedik dizelerin ortaya çıkışına da zemin hazırlar. Birkaç paragraf ya da birkaç dörtlükte anlatılabilecek duygu ve düşünceler kimi zaman bir dizede ete kemiğe bürünür. *İki Hunîn Gözyaşı* şiirinde yer alan;

Ben de kendimde değil, sendeyim, aynıyla senim!

dizesi Özdemir Asaf'ın 2=1 şiirinde yer alan;

Kim o, deme boşuna...

Benim, ben.

Öyle bir ben ki gelen kapına;

Başdan başa sen.

dizesiyle örtüşür. Açık bir einfühlingün (özdeşleyim)'ün, yani özne ile nesnenin birbiri içinde erimesi/özümsemesi halinin anlatıldığı bu dize, şairin arayışlarının bir örneğini teşkil eder. (Kolcu 2016: 147-150)

Celis'in aşk konulu şiirleri döneminin ma'sûk, mahbûb, mey, sagar, gül, bülbül kadrosu içinde alışlagelmiş ilişkileri işleyen manzumeler değildir. Celis o güne kadar gelen *âşık-ma'sûk* paradigmasını ters çevirerek aşkta dengeyi bulmaya çalışır. Zira bütün Divan edebiyatında olduğu gibi yenileşme dönemi Türk edebiyatında da aşk yine erkeğin ağzından anlatılır. Kadın daima edilgen-dir ve naz burcundadır. Erkek hem kendinin hem de kadının duygularını eşyanın tabiatını bozmadan bir dengeye oturtmak zorundadır.

*Sen sokul!
Sen bana yalvar ve sığın! Ağla, ilen!
Şeytanı çatlatacak sen de bu suretle sevil!
Kadının erkeğe yalvarması pek tatlı olur
Kadın ağlarsa muhabbet iki üç katlı olur...*

Yirminci yüzyıla gelinceye kadar kadın sosyal hayatta ikinci hatta üçüncü planda iken edebiyatta, özellikle de bir aşk nesnesi olarak birinci plandadır. Kadının gerçek 'sultan' olarak resmedildiği tek alan şiiirdir; fakat onun da hayatta bir karşılığı yoktur. Bu bağlamda Celis belki de bilmeyerek bu ikiyüzlülüğü ortadan kaldırarak aşta dengeyi bulmaya çalışır. Bu kez erkeğe sokulan kadındır, kadın olmalıdır.

Öte yandan Celis edebiyatımızda cinselliği ve erotizmi halk ağzıyla dillendiren şairlerden biri olarak karşımıza çıkar. *Alınız* adlı şiirinde;

*Yalnız bir kusuru kaldıysa
O da vuslat etekli bir bûse
Lütfedin de şu ra'ş'e-dâr bahse
Helecânlı bir intihâ gelsin!
Bir yudum bûse. Emme, dişleme yok!
Sade lebden. Yanak, dudak, meme yok!
Size hiç başka türlü zezeme yok*

dizeleri ile *Sade Temas* şiirinde yer alan aşağıdaki dizelerde yeni bir sevme/sevişme halinin anlatıldığı imge yapısıyla karşılaşıyoruz.

*Öpmeden emmeye, hatta: oradan vasla kadar
Ben, fedâkârlığı gösteririm, ruhsat ver!
Parmağım parmağına sade temas etse yeter!*

dizelerinde anlamını bulan bir tür fetişizmi dillendirir. Bu parmağın parmakla temasıyla başlayacak ve vuslata kadar gidecek bir duygu akışıdır. Bu bağlamda Celis duygularını nakledeken kendisine ve sanatına hiçbir şekilde sansür koymaz.

Sonuç

Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Abdülhak Hamit, Recaizade Mahmut Ekrem, Muallim Nâcî ve Tevfik Fikret'le birlikte büyük arayışların içinde yoğrulan yeni Türk şiiri eskinin bağlarından kurtulduktan sonra daha özgür anlatım yollarını denemeye başlamıştır. Dönemin edebi münakaşaları ve kalem kavgalarının bir bölümünü bunlar oluşturur. Celis yeni Türk şiirinin istiklalini kazandığı bir zamanda kendi şiir dili ve tarzını kurmaya çalışmıştır. Çeşitli dergi ve gazetelerde tespit ede-

bildiğimiz şiirleriyle biricik şiir kitabı olan *Teslim ve Ric'at*'ta yer alan aynı adlı tek ve uzun manzumesinde alışılmışın dışında bir şiir arayışı içinde olduğu görülür. Öyle ki hâmisî ve yakın dostu Baha Tevfik onun şiirlerinde felsefi bir taraf bulunduğunu söyler. Ne var ki zaman, Celis'e kendi şiirinin muhasebesini yapma fırsatını vermemiştir. Bu bakımdan onun erken yaşta ölümü sanatı için söylenecek bütün sözleri, verilecek hükümleri eksik bırakmıştır.

Celis karanlık gecede fenersiz kendi yolunu bulmaya çalışan yolcuya benzer. Adımlar kararlı olsa da önünü göremediği için yapacağı her hareket tehlikeli olacaktır. Bu bağlamda erken yaşta vefat eden bütün şairler gibi o da şarkısını tamamlayamadan bu dünyadan ayrılmıştır.

Musavver Hâle muavin-i tahriri Celis Bey(solda) Celis'in tek şiir kitabı *Ric'at ve Teslim* (sağda). (1. Sene, nr.3, Şubat 1325 (Şubat-Mart 1910, s. 9).

Celis'in Şiirleri**RİC'AT VE TESLİM**

RİC'AT VE TESLİM

Ey sen! Ki zekâsın- evet ey sen! Ne değişse
 Tam zaptı pek imkânsız olan kıt'a-i aczin
 Kutbunda donan kabile-i izzet-i nefse
 Sâlet ric'at ve teslim yolunu gösteremezsin!

*

Zira yaşamak çaresini çok aradıkça
 Ruhun ebedî olduğunu senden işittim
 Elbette bu doğru ve bu dosdoğru olunca:
 Ölmek dahi bir başka çeşit ric'at ve teslim!..

*

Seyl-i tabiiden onları, his, hafıza mahzun..
 San'at, zafer, âlât-ı vegâ, ma'reke dilhûn.

Az kan mı dökülsün? Çok ezâ yapalım mı?
 Heyhat! Bu mümkün bile olsa daha erken
 Dünyada, en âlâ yeri işgâle koşarken:
 Tarihin en âlâ yerini kapmayalım mı?

*

Âlemleri: ömrün ebedi kısmını hâvi!
 Tarih: cehennemle ve cennetle müsâvi

Harb-i âlâ: ta'rizle tedâfi' ve hezimet.
 Ric'at ile teslim ise "sulh" ailesinden
 Hatta sefer-i ahvâli devam ettiği müddet
 Her bir kabine: harbi sevenlerle müzeyyen!

*

Bir melhameden sonra hezimet de olur ki
 En ma'reke-pîrâ hücumâttan daha şanlı
 Bir kahkahadan sonra şehâdet de olur ki:
 En gıptaya şâyeste hayattan daha ânlı!..

*

At ric'ati! Bozgunluğu koy! Farkı: teceddüd!
 Teslimi çizip ölmeyi yaz! Kârı teebbüd!
 Ancak karışıklık, ya hezimet mi ric'at,
 Toplanmak için; toplanarak hasma be-tekrar
 İcrâ-yı ta'riz için oldukça muvakkat-
 Ric'at sayılır! Böylesi takdire sezâ-vâr!

*

Hem böylesi bahsin uzağında görülen şey!
 Ooh! Böylesi emvâc ile sahillere benzer!
 Emvâc! Küçük med-cezirlerle peyâpey
 Sahilleri pek tatlı döğerler, tepelerler!

*

Seyl-i tabiiden onları, his, hafıza mahzun..
San'at, zafer, âlât-ı vegâ, ma'reke dilhûn.

Hatta ufacık körebe la'bındaki gâye
Kör göz ile bir kubbe yapıp da başa yıkmak
"Teslim"e bazan da ne vakûrâne kinâye...
Mahv-i isr ü nefis eden en galib mutlak-
*

Tekmil nazariyat mehâsin ü fezâil
Bir ninni değil mi niye gizli tutuyorsun?
Ric'at ediyorlar: yine ta'kib yine tenkil!
Teslim oluyorlar: yine süngü, yine kurşun!
*

İnsan kafasından kule yaptırmış olanlar
Çok haklı imişler! Ve o hak bizde de çok var!..
Vahşet, bedeviyet, medeniyet bu üç unsur
Bir külçe ki nâ-kâbil tefrik ve azâba!
Kaç bin senedir uğraşıyorsun! Nere ma'mûr?
Ma'mûrelerin her biri bir türlü harâbe!
*

Bilhassa bu yirminci bizim asr-ı rebî'i,
"Namus-meyi"nin verdiği hiddetle epeydir
"Top-bülbülü", toprak-gülü" besler ki tabî'i
Ateş: edebi! Kan! Edebi! Zulm: edebidir-
*

Seyl-i tabiiden onları, his, hafıza mahzun..
San'at, zafer, âlât-ı vegâ, ma'reke dilhûn.
*

Rahat: melekûtileri taklid, iyi, lâkin
Mahlûk-ı hakiki yâ mücâhid, yâ melektir!
Namus-ı hakiki beşer: "Gâyeli bir kin"!
Namuslu demek: "Gayeli bir kinci" demektir!
*

Vurmak: taraf-ı hakka selam! Karşılık ister
Bir kimse ki vermez: onu haksız sayacaksın!
Nef'iyle gururu yaşayan: zinde-i zî-per!
*

İnsan, makineyse... Makinist: aşk-ı tecâvüz!
Teskin-i leziz atş-ı nefis: atş-ı tehîz!
Ric'at, çiçek olsaydı yabanî olacaktı:
Durgun, uyuşuk, rengi uçuk, meskenet-âlûd!
Teslim, çocuk olsaydı zamanı olacaktı:
Korkak, yumuşak, "kin"li değil "gâye"si mefkûd!
*

Seyl-i tabiiden onları, his, hafıza mahzun..
San'at, zafer, âlât-ı vegâ, ma'reke dilhûn.

(*Celis* 1328:1-16)

MAHARET EĞLENEBİLMEK

1

Dudak büküşleri: Takbil! E, hem dişleri takdis
 Fıkırdaşlara: Âgüş! Fısıldaşlara: hacle
 Mahâret, eğlenebilmek! Kaçırma fırsatı dinle
 Bugünkü neş'e senindir. Yarınki herkese munis
 Hayatı sen hadi dursun henüz ufak pek ufaksın
 Hakikati sana anlattığım zaman şaşacaksın

2

Çocukluğun nesi varsa, nasıl murad ediyorsan
 Hemen yap ince düşünme! Umumi hoşlanıyorsan!
 Sebepsiz ağlayarak günleri bile ağlat
 Apansızın gülererek ağlayanları bile güldür!
 Mahâret eğlenebilmek kusuru safsata tâmât
 Biraz hased, azıcık sâr, biraz gurur ve mübâhât
 Bütün emellerin üstünde bir sehâbe-i heyhat!
 Hayatı sen, hadi dursun henüz ufak pek ufaksın
 Gürültüye kulak astıkça hikmeten avanaksın
 Hakikati sana anlattığım zaman şaşacaksın.

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 15-41, 1 KE 1325/ 14 Aralık 1909, s.3)

BİR ŞEY

-Baha Tevfik Bey'e-

1

Rüfekadan biri geldi. Dedi: şaşım şimdi
 İki zat baş başa vermiş de konuşmakta idi
 Galiba ismi açık söylenemeyecek "Şey"dir.
 Dinle bak! Dinle fakat "Şey" ne? Düşün de kestir!

2

-O "Şey" in belki hilkatten beri ta'mimi maksûddur
 -Demek sence o "Şey" kısmen adîm, kısmen de mevcûddur
 -Hayır, kısmen tekmi'l eylemiş, kısmen henüz nâkıs
 -Kabul etmem! O sûrîdir beşer, bir cevher-i hâlis
 -Olur ha müsta'id ha! Sen çocuksun, git oyun oyna!
 -Mefâilün mefâilün, mefâilün puan mâynâ (!)

3

Bu bir mu'adele mi? Yoksa bir muamma mı?
 Terânesiyle beraber tefekküre daldım...
 O "Şey" o "Şey" odur! Sebepse mühim:
 Koy gabileri bir baskı altına almak
 Ki başka türlü fırlıdak çevirmek emr-i muhâl-

4

Dince ilmi zekâsından azca arkadaşım
 Bi'l-intikâl gülüverdi. Ve şöyle yaslanarak
 Bakışlarıyla epey hoş netâyic-i istihsâl
 Edildi ya! Demek isterdi. Vâkıa doğru

5
 Fakat melek gözücüp gizli gizli her haddi
 Tecavüz eyleyerek, her yemini, her ahdi
 İçin için bozarak her tarafta, her türlü...
 Misâl-i irâesi mümkün değil ki, âh! bırak
 Bırak şu acz-i beşerden doğan adı parlak
 Çocukları. Bana onlar cerihalar açtı.

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 17-43, 24 KE 1325/ 6 Ocak 1910, s. 4)

SEVİLİRKEN

1
 "Sevilirken sevimli!" derler
 Sanki maksad, muhabbetin ebedi
 Olmasıyla tekâmül etmek mi?
 Yoksa hırman sonunda müstahkâr
 Zorla bir şey teseül etmek mi?
 2
 Sevdi sevdi. Usandı! İncitti
 Daha ruhu sıkıldı. Terk etti
 Fakat anlatmıyor. Tutum o tutum
 3
 İncitişler olur ki sevdanın
 Şiddetinden gelir! Bu hal, ma'lûm
 Darılışlar olur ki insanın
 Ta çocukluk zamanına avdet
 Hevesinden gelir! Bu da musibet
 4
 Sevilirken dönüp sevilmeyecek
 Yola sapmaksa pek tabiidir
 Daimâ lütuf ve iltifat gerçek
 Âdemiyetten intizâr edilir!
 Lakin efsûs! Yığın yığın efsûs!
 Ki esâsen meleklere mahsus
 5
 Ben severken sevimli sakinleş
 Mürg-i şâdiye uğrarım güzelim
 Biz, tabiiyeti üçüncü bir eş
 Ederek, yok! İçip de yüксеlelim!...

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 18-44, 31 KE 1325/ 13 Ocak 1910, s. 4)

MUHİKK, GAYRİ MUHİKK

Sen bir aydan beri kâh tavr ile gâh sözle benim
 Kalbimi, fikrimi, teftiş ediyorsun! Zannım
 Kâmilen doğru çıkarsa: ikimiz de yandık!

İkimiz de –bunu tombul ve nefis bir yere yaz
 Çünkü sen, haz ve sa'âdet arıyorsun! Kurnaz!

Bense bulmaktan ümidi kesiyorken pek şık
 Bir emel ardına düştüm. Olur a şöyle biraz
 Da kenardan halecânsız, heyecansız bir şâz
 Yaşayıyla o hayatın da musaffâ! Bulanık

Ne kadar sahifeleri levhaları mecûdsa
 Anlamak istiyorum. En açığı: bilhassa
 Sevilenler v e sevenlerle uzaktan azıcık
 Alay etmek ve biraz da şu hevâi f'ili
 Kalbi menfî çekiyorken tutumu, rengi, dili
 Dâimâ müsbet edâ eyleyerek şey, hık... mık

Diye bî-tecrübe, zî -tecrübe bunca genci
 Aldananlardaki hissi, kanı, hatta zevci
 Zevcesinden ayıran kanlı, belâlî, muharrik
 Hassanın hassasının mümkünü görmek, gülmek
 Yaşamak istiyorum. Gerçi bu güç iş: o renk
 Yok fakat olmayıversin! Aradan tek – sen çık!
 Şimdi ben saha-i sevdadan uzak, nefsen uzak
 Gibiyim. Avdete icbâr ile derd açma! Bırak
 Ki benim aşkım, usulsüz, mütelâşi ve maziyk

Bu sefer – hiç iki bir yok- kaçırır, çıldırırım!
 Mamafih seni de sersem eder; yıldırırım!
 Öyle evhama düşersin ki veremden bulaşık!

Kendini sevdirecek, övdürecek bir şair
 Arıyorsan ara, bul, çat! Bu senin hakkındır
 Eski epeski, yeni yepyeni, hâr, bârid, ılık
 Nelerim var! Basılan şeyleri süz! Hep çılglık
 Hem o bî-çârelere, hem sana- gür sesle- yazık!
 Böyle! Hiç çaresi yok böyle muhikk, gayri muhikk...

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 19-45, 7 KS 1325/ 120 Ocak 1910, s. 1-2)

SEN YALVAR

-Şehabeddin Süleyman Bey'e-

İstiyorsun ki yüzün şöyle, gözün böyle diye
 Seni bâlâlara is'ad ederek bir düziye
 Yetiş! Âh oof! Âmân! İnsâf ve mürüvvet gibi boş
 Küflü sözlerle ömür öldüreyim. Az beriye
 Gel! Çekinme daha gel de iyi duy! Gayet hoş
 Bir hakikat var. Onu arz edeyim. Sonra savuş

Sâde erkek kadına müftekir, üftâde değil
 Bir kadın da o kadar erkeğe muhtaç, mâil
 Fakat özsüz görenek, kanlı gurur
 Hırs-ı izhara- o zevke- hâil

Başka dilberlere âdetâ, gurura rağmen
 Sen sokul!
 Sen bana yalvar ve sığın! Ağla, ilen!
 Şeytanı çatlatacak sen de bu suretle sevil!
 Kadının erkeğe yalvarması pek tatlı olur
 Kadın ağlarsa muhabbet iki üç katlı olur...

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 20-46, 14 KS 1325/ 27 Ocak 1910, s. 2)

BLÖF SİMÂLAR:

A. Refik

-Kendisine-

1
 Sakal, renkçe siyah, kumral, biçimce yufka, sivrimsi
 Bıyıklar ensiz, uçsuz: leblerin koyunda mustaksî
 O tavrıyla güzel her cisme! Kıldan bir buket murassî
 Baş evsattan biraz fazla
 Saç art yanda hüküm-fermâ

2
 Surat, çehre müdevvirle suzun mahlûtî, kansız, ak
 Ve gözler az ufak tatlı elâ (velfecr-i hân) parlak
 Süruru, nef'i, eşref-vâri cebler hıncahınc evrâk..
 İçi beter mahşer-i sevdâ
 Dışı bir meşher-i şekvâ

3
 Nesir: tab'ınca olmakçün bütün kanlı masallardan
 Nazım: Zevkince düşünmekçün bütün taşlı makâllardan
 İbâret olmalı! Hırçın ve taşkın, baltalık ma'den
 Ne isterse yazar amma!
 Ser-âsârı (Blöf simâ)

4
 Ne san'atçı, ne ahlakçı! Keyifçi, sahib-i meslek
 Fakat bazen (Şehâbeddin Süleyman) dan daha gevşek
 Yaşar güyâ hayâl, yahud da bir seyyâr bî-muharrik
 Sokulgan, nazlı, bî-pervâ
 O bir mevcûd-ı müstesnâ....

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 20-46, 14 KS 1325/ 27 Ocak 1910, s.2-3)

BAŞKA YOL

Nâtık-ı infîâl ve istihzâ
 Olan aksamı şöyle müstesnâ
 Zâhiren lezzet-i mehâsinden
 Mütevellid sürûr terennüm eden
 Handeler, bir lisan-ı nefsanî

Ki ya meşhûd-ı münâfa'a minnet
 Yahud âtide gelmek imkânı
 Görülen istifadeye ücret
 Arz eder! Kandırır, muvaffak olur!
 Anladın mı? Küçük hanım! İşte
 Zinde, nâ-şâd ve şâd, mariz, mağfur
 Hepsi, tekmiî güzeller, ablaların
 Bu çeşit handelerle ağaşte
 İdi! Elân da öyledir. Lakin
 Seni ben böyle istemem zirâ!

Sâhil, engin, filispid vursa poca
 Sonra pes, tiz tomarla vâveylâ!
 Yetişir! Bir zaman da başka fakat
 Pek tabiî kavâide rağbet
 Gösterilse nasıl olur? Ne var?

Meselâ: sen... hayır, hayır! Mutlak
 Şaka, eğlence vakti kızdırarak
 Bunu bir (cin) refikana çıtlat!
 Bakalım: hangi noktasında kusur
 Bakalım: hangi yolda çok mahzur
 Bulacak!

Ben söylemesem de, sen açarsan! Durmaz mısınız?
 Siz, siz bütün esrarınızı an'anesiyle
 Yek diğere nakleleyebilmek hevesiyle
 Ma'lûlsünüz! Ah siz!... ne ise alt yanı kalsın,,

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 21-47, 21 KS 1325/ 3 Şubat 1910, s.4)

NASIL

Ben, itirâf-ı aşka yemin ettim! İstemem!
 Artık şu eski, kanlı desâtire, sisteme
 Uymaktan içtinâb ediniz! Bari sen açıl!

Ne lazım hayl, yalan?
 Ne lazım gayz u kin?
 Ne lazım ezâ, ziyân?
 Ne lazım bana, enîn?
 Ne lazımdır ihtişâm?
 Ne lazımdır intikâm?
 Fi'lim, muamelemden eğer sevdiğim ayân
 Olmazsa sözlerimle hiç olmaz! Hiç olmasın!...
 Fi'lin, muamelenle beni tâli' ittihâz
 Ettikçe, ben de öyle buldukça belki şaz
 Mes'ûd bir hayât yaşarız! Vâkiâ bu gün
 Mefkûd, tasavvuru sayılan şey'e büsbütün
 Hasr-ı vücûd abes gibi! Lakin biz aksine
 İcâda, ihtirâ'a teşebbüsle hepsine

Dikkat: küçük hanım
Parmak ısırtalım!...

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 22-49, 28 KS 1325/ 10 Şubat 1910, s.4)

BÛSE

Ben boynumu büküp de tebessüm ederken
Ruhumda çırpınan şey... -emel- bil ki busedir!
Şâyed, o anda anlayarak mutfedersen
Almış kadar dolar! Fakat almaz da bekletir
Bir hayli bekletir, uyurum işte böyle bir
Süt hâssalı menâm-ı nefisin harâreti
En az, belâ mübalağa sitem kadar sürer!
Lakin, damarlarında kadın kibri, haseti
Mühtezz olur, kabarmaya başlarsa: dideler
Rûşen! Ki (sor) filan yok! O sa'ât kıyâmeti
Nâzım veya âmûd olarak doğru üstüne
Kopmuş semâyı çökmüş, ekârîbi, sırdaşı
Sır oldu zannedersin! Eger bir de boş güne
Rastlarsa: eh! Puân ve seriân satırbaşı...

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 23-49, 23 Şubat 1325/ 13 Mart 1910, s.6)

KIRKINCI ODA

Şair, niçin zemini ve birçok mûmâsını
Terkeleyip de gökte gezer? Âfitâb, kamer
Encüm ve kehkeşân ona bir şey mi bahşeder?
Yahud söğütler ile behîşt-i mehâsini
Almak için hayâlyen açıp gördüğü tehi
Da'vayı bir hadika-i teslime müntehi
Olmuş mu farz eder? Şu güzel sırrı anlasam
Der, lahzasında devrini tevcih-i âsümân
Eyler de itinâ'yı teşâbihle bir zaman
Dalgın, kırık, dökük bakıp en sonra proğram
Bir beste, kahkahât-ı medîdeyle som şiir
Bir bûse, bir şelâle-i elhân döker, güler
Bî-tâb serpilir, yine kalkar fıkır fıkır
Damlar, dakikalarca güler eğlenirmişin!

Lakin bilir misin?
Gerçekse açmak istediğin lazımlı'l-hazer
Kırkinci bir oda!
Vaz geç, kapa kapa!...
Şir, edib, muharrir eger yer yüzünde bir
Lezzet... âmân ne söylüyorum –şey... penâh, zahîr
Caydım! Bunun da altı güzeller için zehir
Sen, sen a cin fikirli! Şaşırtıp soğuk soğuk
Sizden şikâyet ettireceksen de... yağma yok!

(*Musavver Eşref*, 1. Sene, nr. 24-50, 11 Şubat 1325 / 26 Şubat 1910, s. 3-4)

YÜZ GÖRÜMLÜĞÜ

Nikâh kıyıldı mı, oğlanla kız birbirinin
 Senetli sahibi olmaz mı? Hay hay elbette evet!
 Fakat-rica ederim- yüz görümlüğü ne için?
 İlelebet ne için? Lâlud neden? Bu cihet
 Bugün kemâl-i serâhatle anlaşılmalıdır

Güvey, deniz kızı mı? Ya garibe-i hilkat
 Veya tiyatro mu? Yahud şebek mi seyredecek...
 Helâl olan mala tekrar ikinci bir ücret
 Kadın nine, anne! Cevap isterim cevap ne demek?
 Eger gelin de takarsa: o hal şiir sayılır-

Bahis, basit: bir usul. Bir gidiş bütün âid
 Olanlara göre nâfi' bulunmayıp yalnız
 Birinci hoş tarafından birinci şık ve müfid
 Olursa ref'i mi lâzım? Bekâsı mı câiz?
 Kadın nine, anne cevap isterim cevab-ı veciz!

Alelhusus ne gelenler olur ki bugün, çirkin
 Ve bilakis ne güveyle olur ki şen, dilber!
 Dilencilikle şıklık ayıpsa istemeyin
 Değilse bazı müzehheb, gümüşlü âdetler
 Daha ilâve edin! Siz, nüfuzlu biz âciz

(*Musavver Hâle*, 1. Sene, nr. 3, Şubat 1325/16 Şubat 1910, s. 19)

PEŞREV

-O küçük şaireye-
 "Bize aid şiir, nesir artık
 İçtimâi yazılmalı" demişsin
 Edebiyatsız içtimâ'iyât
 Öyle mi? Cidden öyle mi? Heyhat!

*

Yâ ne türlü? Küçük hanım! Azıcık
 Açıver! Ben hemen bilâ-temkîn
 Alelittlak cevab mevâb veremem

*

Bir misâl bekliyor, fakat mahzâ
 Hatırın kalmamak için saçma-
 Sapan işte şu neşveden mahrum
 Neşvesizliklerin ile mülhem
 Sözleri söyleyip de ağlıyorum!

*

Mihre, mehtaba, mâha, deryaya
 Ebre, bâda, bahara, sahrâya
 Kuşa, ezhâra, hüsne, sevdâya

Âha, eyvâha, oha, çin-i cebîn
 Histen, izhâr-ı histen istiğnâ
 Edebiyata karşı istihzâ!
 Gösteriş, hep şimendiferce hayât!
 Öyle mi? Cidden öyle mi? Feryâd!..
 Ki bunu isteyiş de:
 Girye-enîn-
 Aha, eyvaha doğru benden de
 Tâ-be-mahşer balon balon la'net!
 Fakat ey girye-nâk olan hande!
 Seni de ağlatan
 Emel, hilkat-

Siz, evet, siz bütün müennesler
 -ki umumiyet üzere parlaklık,
 Yumuşaklık ve inceliksiniz- ooh!
 Daima ihtirazınızdaki şûh
 Nefhalar, şemeler kemâl-i vuzuh
 Hadi dursun yarım yarım sesler
 Namlarından ziyâde aşka yakın
 *

Siz evet siz, bütün mukaddesler
 Her zaman ruh-ı aşktan tefrik
 Edelip şık hesaplara ârâm...
 Bu da dursun! Tefelsüfât-ı garâm
 Gizli kaldıkça ruhu çok besler
 *

"Bize aid şiir, nesir artık
 İçtimâi yazılmalı" demişsin
 -Hem güzel, hem müfid hem mümkün-
 Biz de bir parça farkına vardık!
 Hatta:
 İktisadi de olmalı, lakin
 Korkarım: hep kızarsınız! Zira
 Her kusurun irâesi lazım
 *

Ki daha,
 Suç hususunda biz bile hazım
 Değiliz! Sizse fart-ı rikkatle
 Mütelhâlisiniz. Hakikatle
 Rû-be-rû gelmek, uyanmak mühlik
 *

Çok istemem! İki güzeli ve sâde eşyalı
 Bir evceğiz kâfi
 Desem beğenmeyeceksiniz: kadın konak ve yalı
 Gururunun ezeli mübtelâ-yı ikbâli
 *

Kadımlar, en küçük efgândan incinirler de
 Tezyinâta gelince merakı, insafi

Atıp zavallı ricali çeşit çeşit derde
Belâya, borca sokarlar, kepâze eylerler!!

*

Ben evliler bilirim ki avuç açıp dilenir
De doğru zevcesine, zevcesiye doğruca bir
Kuyumcuya yatırır: öyle görmüş, öyle gider

*

Alelhusus biri artık bekârlığın bî-fâm
Akîm, girintili, müsrif ve daima müsekker
Hayatına kanarak sehven izdivaca kıyâm
Edince:

Gelsin eziyet, üzüntü, darbe, sâtır

*

Bir ince çalgı yeter mi?-hayır hayır:

-mucib-

Ne içki mevsimidir? Her nev'i zehir

-mucib!

Filan modistre gayetle muktedir

Mucib

Filanca âsfi hususunda müştehir:

Mucib!

Daha neler, ne kadar saçmalar, -cinâyetler!

Beş on dakikade muciblenir. Ocak da söner!

*

Çehiz-cihazına musibetse-doğru tahminimce

Beş altı ailenin ihtiyacını dâfi'-

Gelin değil eve bonmarşe şub'esi geliyor!

Ve sanki kız tarafı itibarca yükseliyor

Evet! Kemik daha çok borcu varsa da önce

O sevgili, o değerli, o hâkim-i tâli'-

*

Çehiz takım takım ama katık yok, ekmeç yok.

Kazanç az: açlığı zar zor savuşturur derece

Efendi fâizi olsun eda asâletini

İhata aşkına düşmüş kırık, ezik, meftûr!

*

Hanımsa bî-hüner, ölgün elinde bir "katalog"

-çocuk gibi gece gündüz musırran istemece-

Yarım baş ağrısı, sancı, kulunç vekâletini

Yapışta haz buluyor-

*

Cehiz içinde zarif, zî-bahâ, sa'âdet-rîz

İnce elbise var! giyse ya!

-hayır, modasız.

Uzak yakın düğün ismi işitmeyin mutlak

O mevsimin modasınca bir urba yaptırarak

*

Bununla akranı nezdinde zevcine hâkim

Asıl müdire-i hâne, adamakkılı hanım

Mealine bürünüp baş sedire yaslanarak
 Çalım, kurum satacak.
 İtiraz sonu
 Kavga!
 Onun sonu:
 Da'vâ
 Netice:
 Ayrılmak!!!...
 Bu bütün köhneliklere ait
 Ufak bir eğlence
 İctimâi şiir nesir sence
 Belki böyle değil de başka çeşit
 Ne biçimse açıkça, erkence
 Kısa bir karışıklık, rica ederim!

(*Musavver Hâle*, 1. Sene, nr. 2, KS 1325/15 Ocak 1910, s. 8-9)

MÜJDE

Bilmem kaçınıcı hâile-i aşkımın yine
 Bilmem kaçınıcı perdesi öğretti. Anladım
 Âh anladım ki: ömre, hayâtın devamına
 Sevmek için lüzum zaruri duyardım

Sevmek için hayata muhabbet: müdâhene
 Yahud riyâ, yalan!.....

Ben, bir yalancı...ha
 Hiç, hiçbir zaman!...
 Ben bir müdâhin olmak , evet, yok, phayır, fenâ!
 İstemem!
 Lakin soran bulunsa da ben istemem desem...

(*Teşvik mc.*, nr. 1, 1 Temmuz, (yıl yok) s. 1)

TESELLİ

-Nefise-

Bütün fikirlere bilcümle hislere rağmen
 Bugün yine pek esaslı ve lazım addedilen
 Bir eski felsefeyi kırmak atmak istiyorum
 Epeyce kahrını çektim! Epeyce ma'zûrum!...
 Belâ, felâket ve idbâr zamanı tesliyete
 Ve tesliyet-sâza

Pek ihtiyaç görülür ya benim için işte
 O ihtiyâc-ı tabiiye karşı âvâze
 Ve ilticaya kıyam ihtimâli bitmiştir
 Teferruâtını bigâne dinle müthiştir...

Bugün seni düşünürken görür, acır da sorar
 Acır gibi görünür lakin ah câ'lidir
 Sen anlamaz, açılırsın! O ref-i derde medâr
 Biraz fesâne yumurtlar (!) zekâ satar, çekilir
 Bu gam-güsârlığa sâik?

-İtâre, ulviyet!
 Hayır hayır! Ya menâfi', yâ neş'e, yâ şöhret!...
 Sürûd-ı nerm-i teselli o sahte yelpâze
 Ki hâsıl ettiği rüzgâr içinde bir nebze
 Zehir bırakmaz alır! Bel' eder fakat tekrar
 Lisan-ı diğerden
 Vehm-i mübalağasıyla kusar da dersin: ben
 Ne yapmışım? Ne kadar boş bulunmuşum? Ne kadar?

Lüzumu olduğu sa'ât bulunmak melhuz
 O halde tehlike mutlak! Ne türlü kurtuluruz?
 Ne tesliyet! Ne tesellici onların yerine
 Mülâcazât ve tedâbir! Ki her mücavirine
 Bilâ-bedel ebediyen zahir ve hâdim olur
 Zekâ ki, hile ki bak!.. kendi kendine baş vur!

(Teşvik mc. nr. 2, 10 Temmuz (yıl yok), s, 1)

VASİYET

-Maurice Maeterlink'in bir şiirinden aynen tercüme-

Bir gün olur gelirse,
 Ne dersin?
 Dersin ki,
 Ölünceye kadar hep
 Burda seni bekledi
 Şayet beni tanımaz
 Sualinden şaşmazsa
 -İhtimal ki muzdarip
 Kardeşçe bir renk bağla
 -Nerede diye sorarsa,
 En münasib zembere
 -Benim altın yüzüğü
 Ver, bir şeycik söyleme..
 -Ya derse ki bu salon
 Niçin boşlukla hem-ser
 -Açık kalmış kapıyı
 Sönmüş lambayı göster
 -Ya derse ki son demi
 Nasıl geçti? O hâlde
 -Evde ağlar havfıyla
 Güldüğümü müjdele...
 Maurice Maeterlink'in

(Yirminci Asırda Zekâ, 1. Sene, nr. 1, 5 Mart 1328/ 18 Mart 1912, s. 8)

ALINIZ

"Bir şiir yaz da işleyim" dediniz!
Zati şiiri hayatımı çoktan
Hem de naz iğnesiyle, işve, yalan
İpekle işlediniz

Yalnız bir kusuru kaldıysa
O da vuslat etekli bir büse
Lütfedin de şu ra'ş'e-dâr bahse
Helecânlı bir intihâ gelsin!
Bir yudum büse. Emme, dişleme yok!
Sade lebden. Yanak, dudak, meme yok!
Size hiç başka türlü zenzeme yok

İşte: hoppa, ağır, güzel, çirkin,
Bir şiir, bir şiir ki zelzele-hîz
Alınız! Keyfinizce işleyiniz!

(*Yirminci Asırda Zekâ*, 1. sene, nr. 1, 5 Mart 1328/ 18 Mart 1912, s. 10)

SADE TEMAS

Ben bugün aşkıma, şeytanlığımı kaybettim
Hayır! –onlar ebedi- benliğimi, ben bu sefer:
Şu işaret verici parmağıma kalbettim
Parmağım parmağına sade temâs etse yeter!

Parmağın parmağı bûs etmesi mantıktan uzak
Bunu pek anlayamazlar. Hezeri vehmi bırak
Sen çekindikçe görenler: daha çok şüphe, merak,
Daha çok dikkat edip belki biraz anlarlar

Öpmeden emmeye, hatta: oradan vasla kadar
Ben, fedâkârlığımı gösteririm, ruhsat ver!
Parmağım parmağına sade temas etse yeter!

Seni sevdim diyemem! Bazısı hiddetleniyor
Sevmedim de diyemem! Çünkü inandırması zor...
Git! Fedâkârlığımı istediğin yerden sor
Hâlde, mâzide kanaât verir o renkleri var!

Öpmeden emmeye, hatta: oradan vasla kadar
Ben, fedâkârlığımı gösteririm, ruhsat ver!
Parmağım parmağına sade temas etse yeter!

(*Yirminci Asırda Zekâ*, 1.sene, nr. 2, 18 Mart 1328/ 31 Mart 1912, s. 26)

TENEFFÜS

Ezeli, nevşin gururunu emerek
Hüsnünü iştîyâkla süsleyerek:
Nefesinle teneffüsüm.... Bir, bu!

Nefesinle teneffüs.. âh! bir, bu!
Bana "Senden penâh, cenâh": bir, bu!
Bir sa'ât, bir dakika, bir lahza!

Sonu yok! Hiç düşünme! Hiç korkma!
Ne eziyet, ne başka şey asla...
Nefesinle teneffüsünle... ancak, bu!

Ruhumu haşr u neşr eden duygu
Beynimi herc ü merc eden arzu
Nefesinle teneffüsünle... ancak, bu!

(*Yirminci Asırda Zekâ*, 1. Sene, nr. 3, 2 Nisan 1328/ 15 Nisan 1912, s. 35)

HAYÂL

Her güzel şey ve her güzellik için
En tabii bedel: muhabettir!
Seni sevdim! Daha ne istersin?

*

İnci, elmas, apartman altın?
Fakat, ey süslü, ihtişâmlı kadın!
Yeni bütçemde böyle masraf yok...

*

Bir balon yapmak isterim ki: Hilâl
Biçiminde! Güneşten istihsâl
Edilen saf elektrikle gider!

*

Şüphesiz topların da mermisi
Yeldirmeden olur! Ve her bahsi:
Her zaman bir sözüm kapar ve açar!
Daha sonra memâta bir çare...

*

Her kilerde hulasa, ruh dengi
Sebze, et, tatlı her çeşit içki
Ruhu bir yerde sade bir şişede...

*

Bir nefis bestekârla bir piyano
Bir takım ince saz bir bando
Körpe, yaşlı, balıketi, narin
Her kısımdan birer güzel... lâkin
Belki bunlarla nefsimi yenemem yine gelir misin?
Fakat bu hayâl!
Doğru. Şimdi hayal, hayal ama

*

Her hakikat çocuk! Hayal: anası
Bitmez, altınlı emek: babası...

*

Gökte uçmak hayal iken hatta:
Bir melek avlamak veya elde
Bulunanla güzide, âzâde
Yaşamak üzere çırpınan-güyâ-
Hasta şairlerin hayali iken,
İşte teyyârelerle her dileyen
Uçuyor, avlıyor, demek; her fen,
Her hakikat: çocuk! Hayal: anası!
Bitmez, altınlı bir emek: babası

(*Yirminci Asırda Zekâ*, 1. Sene, nr. 4, 16 Nisan 1328/ 29 Nisan 1912, s. 55)

AH

Siyaset! Âh! Benim oynak melike-i şânım!
Damarlarındaki kandan-ipekle işlediğin
Bu levhalar: birer ehl-i salib, selahaddin...
Âh
Yakında patlayacak bir ikinci tufanım!
Birinciye diyorum ki: haritadan keyfi-
Şimale garb çıkıversin! Cenubla şark kâfi...
Âh!
Düşün ki: ben de cihangirlik etmiş arslanım
Dizinde uykuya daldımdı! Fırsatı görerek
Ya çaldılar ya kaçtın! Ne halsa.. birleşin
Âh!
Yılan sokar! Fakat ismi yılan o mazurdur
Sülük emer! Fakat ismi: sülük o mecburdur
Dedim de sen gülüverdindi! Bin pişmanım...
Âh!
Beşer, o menfaat'çün kımlıdayan hortlak!
Hased, hased. Ebediyen hasedle alçalacak
Dedin de ben gülüverdindi! Bin pişmanım...
Âh!
Barışmak istemiyorsun, barışmak: alçaklık..
Fakat şu çizmeye benzer piç ülkesinden çık

(*Yirminci Asırda Zekâ*, 1. Sene, nr. 6, 14 Mayıs 1328/ 27 Mayıs 1912, s. 94)

İSYAN

San Guilano-çengisine rakkas olan ordu!
Urbanca, şu kanlarla cilâ-dâr, şafak-âlûd
Kum taneleri tıpkı birer rîze-i yakut...

Türk, şanlı ölüm aşkına şiddetle tutuldu
Hep öldürecek, öldürecek de ölecektir

Osmanlı demek: gavgacı dehşetli demektir!
İsyan, hemen isyan! Sana iş: yalnız bu...

Bingazi, Trablus: bize mahsus iki âhu!
Sen av olamazsın! Ebediyen av olamazsın!
Divâne kumandanlarının gözleri çıksın...

Cismin ile kalbinde, marizin ile korku:
Üst alt iki eş leb gibi leb bir leb-i vuslat!
Kum torbaları ardına ardına sinmek bile mutlu

Git! Memlekette emelin var; güzelin var
Lakin o nezih vahada ancak ecelin var!
İsyan, hemen isyan! Sana iş: yalnız bu...

(*Yirminci Asırda Zekâ*, 1. Sene, nr. 7, 28 Mayıs 1328/ 10 Haziran 1912, s. 107)

GÜZELİN BORCU

Ben ne yaptım? Bugün hesap etsen:
Hepsi kırkbeş dakika -belki- çıkar
O da salt karşıdan niğâh etmek...
Sen ne yaptın? Ödünç, ödünç ve firar...
Güzelin borcu hiç bağışlanmaz!

Bunu bir kere-ızdırabla- unut
Vâkıâ an'anâta nispeten az
Fakat olsun! İâdesi meşrut
Hem de şartı koyan, koşan sen idin
Şimdi birden veya ki pey-der-pey
Vereceksin! Bu şüphesiz bir şey...

Lakin, ey anlaşılmayan! Lakin
Bir güzel, deyn nakdini nakden
Ödemek: âdetâ çocukluktur!
O çocukluk sakın hayâlınden
Geçmesin! Çünkü pek soğukluktur

Velev altın velev ki mal olsun
Aynen almak: hakaret, istiskâl!
Güzelin borcu işve, bûse, visâl...
İşte sen de bu türlü medyunsun!

(*Yirminci Asırda Zekâ*, 1. Sene, nr. 14, 2 Eylül 1328/ 15 Eylül Mayıs 1912, s. 249)

Celis'in Yirminci Asır'da Zekâ mecmuasındaki fotoğrafı (nr.2, 18 Mart 1328)

KAYNAKLAR

Baha Tevfik, (1330/1914) *Felsefe-i Edebiyat*, Necm-i İstikbal Mat. İstanbul

Celis. (1328), *Ric'at ve Teslim*, İst. Nefaset Mat. İstanbul.

KOLCU, Ali İhsan, (2016), *Edebiyat Kuramları, Tanım-Tenkid-Tahlil*, 6. bs., Salkımsöğüt Yay. Erzurum.